

„Nie sprowadzaj algorytmów oceniania osiągnięć uczniów do algorytmów punktowania – wygoda oceniającego prawie nigdy nie prowadzi do podniesienia jakości ocen.”

Bolesław Niemierko

KODEKS ETYCZNEGO OCENIANIA SZKOLNEGO -profesor Bolesław Niemierko

Powiadom uczniów o celu, dacie, zakresie programowym i formie planowanej ewaluacji osiągnięć oraz normach wymagań, jakie powinni spełnić.

Nie wybiegaj w sprawdzaniu poza wiadomości i umiejętności, które uczniowie mieli okazję opanować w szkole lub poza szkołą.

Upewnij się, że forma zadań jest im znana i została odpowiednio przećwiczona.

Unikaj nie sprawdzonych narzędzi pomiaru oraz narzędzi, co do których masz istotne wątpliwości, a narzędzia i procedury standaryzowane stosuj dokładnie według instrukcji.

Przeciwdziałaj stresowi egzaminacyjnemu uczniów, szanuj ich godność i prawa.

Otocz opieką uczniów mających szczególne trudności z udziałem w sprawdzaniu i ocenianiu osiągnięć, nie obniżając wszakże obiektywizmu ewaluacji.

Nie wykluczaj z egzaminu żadnego ucznia bez ważnego i jawnego powodu.

Zapobiegaj nieuczciwości uczniów w toku sprawdzania i oceniania osiągnięć.

Ujawnij uczniom reguły punktowania, obliczania i interpretacji wyników sprawdzania ich osiągnięć, a także ewentualne odstępstwa od tych reguł i przyczyny odstępstw.

Wyniki oceniania przedstawiaj zawsze z komentarzem na temat sposobu ich uzyskania i z ostrzeżeniem o ich przybliżonej wiarygodności.

Uczniowie przyznaj się do własnych pomyłek i rozczarowań.

Unikaj czynienia porównań na niekorzyść słabszych uczniów. Przedstawiaj głównie ich osiągnięcia, a nie brak osiągnięć.

Ogranicz komentarze przed frontem klasy na temat niepowodzeń poszczególnych uczniów, zachowaj dyskrecję.

Dekalog oceniania

1. Ocenianie powinno brać pod uwagę specyfikę uczenia się i wspierać je.
2. W ocenianiu należy uwzględnić różnice pomiędzy poszczególnymi uczniami. Ocenianie i stosowane narzędzia oceny powinny zachęcać ucznia do zaprezentowania jego kreatywności i oryginalności.
3. Cel oceniania trzeba jasno określić. Nauczyciel i uczeń muszą wiedzieć, z jakiego powodu dokonuje się oceny i znać uzasadnienie wyboru danej formy sprawdzania.
4. Ocenianie powinno być trafne. To oznacza, że wybrana metoda sprawdza dokładnie to, co zamierzaliśmy sprawdzić.
5. Ocenianie powinno być rzetelne. O ile to tylko możliwe, należy wyeliminować subiektywizm, a ocenę uczynić niezależną od osoby egzaminatora.
6. Wszystkie formy oceniania powinny zapewnić uczniowi otrzymanie informacji zwrotnej na temat wyników jego uczenia się oraz aktywizować rozwój ucznia, wskazując mu kierunek poprawy. Również w przypadku sprawdzania sumującego uczeń powinien otrzymać informację zwrotną na temat swojej pracy, dowiedzieć się, co jest jego mocną stroną, a co wymaga powtórzenia.
7. Ocenianie powinno skłonić zarówno nauczyciela, jak i ucznia do refleksji na temat ich dotychczasowej pracy i uczenia się. Wobec tego niezbędna jest nieustanna ewaluacja i doskonalenie oceniania.
8. Ocenianie jest integralną częścią planu nauczania. Nauczanie i uczenie się trzeba zaplanować razem z formami sprawdzania i oceniania tak, aby uczniowie mogli jak najlepiej zaprezentować wyniki swojego uczenia się.
9. Ocenianie wymaga rozsądnego wyważenia. Zbyt dużo sprawdzianów w krótkim czasie obciąża zarówno efektywne uczenie się, jak i nauczanie.
10. Kryteria oceniania powinny być zrozumiałe, jasne i znane. Uczniowie muszą wiedzieć, czego się od nich oczekuje.

Źródło: I. Brown, P. Race, B. Smith,
500 Tips on Assessments, Kogan Page 1966 (tłum. J. Brzdąk)

„Nie przeceniaj ustalania ocen, nie lekceważ ich komunikowania - komunikowanie oceny jest trudniejsze niż jej ustalenie, gdyż w większym stopniu wpływa na jej odbiór przez ucznia. Dlatego „rozmawiaj z uczniem” w myśli już wtedy, gdy stawiasz stopień.”

Bolesław Niemierko

Błędy oceniania wg B. Niemierko

1. Stawianie więcej niż jednej oceny za jeden sprawdzianu.
2. Przyjmowanie wskaźnika procentowego.
3. Odejmowanie punktów za błędy w sprawdzianach.
4. Mechaniczne przyznawanie wyższej liczby punktów za zadania trudniejsze.
5. Stosowanie plusów i minusów przy ocenach częściowych.
6. Tworzenie wszelkiego rodzaju rankingów, których podstawą są oceny wystawiane przez różnych nauczycieli.
7. Ocenianie jedynie wiedzy.
8. Nierytmiczne ocenianie.

1. BŁĄD ATRYBUCJI

Np. uczniom wyglądającym „gorzej” lub „lepiej” – oczywiście w przekonaniu nauczyciela, przypisuje się niższe kompetencje intelektualne, złe intencje, spostrzega się go w gorszym świetle. Gorzej są oceniani uczniowie zachowujący się ekstrawagancko, z wadami wymowy lub pewnymi defektami wyglądu, także z rodzin o niższym statusie materialnym.

Szczególnym przypadkiem jest atrybucja totalna: kiedy to zła opinia o uczniu jednego nauczyciela wpływa na decyzje o ocenianiu tego ucznia przez nauczyciela innego przedmiotu.

2. EFEKT SAMOSPEŁNIAJĄCEJ SIĘ PRZEPOWIEDNI

Uczeń sklasyfikowany jest jako „lepszy” lub „gorszy” jest stale widziany jako „lepszy” lub „gorszy” z konsekwencją takiego oceniania jego pracy. Dla ucznia dobrego – z psychologicznego punktu widzenia- jest to oczywiście sytuacja komfortowa. Dla ucznia słabszego, jest to sytuacja patowa, bez wyjścia, produkująca tzw. wyuczona bezradność. Czasem dopiero zmiana nauczyciela lub szkoły daje szansę uczniowi na zmianę swojej sytuacji.

3. SUBIEKTYWIZM W OCENIANIU POZIOMU I JAKOŚCI PRACY

Efekt braku standardów i efekt relatywizmu w ocenianiu.

Znane są badania, gdzie ta sama praca, tego samego ucznia, została oceniona z wykorzystaniem pełnego spectrum możliwości od oceny dopuszczającej z komentarzem: „praca beznadziejna”, do oceny celującej z komentarzem: „praca wyjątkowa, niezwykle oryginalna i dojrzała”.

BŁĘDY POPEŁNIANE PODCZAS OCENIANIA

4. REGLAMENTOWANIE CZASU ODPOWIEDZI I LICZBY PYTAŃ NAPROWADZAJĄCYCH NA WŁAŚCIWY TOK ROZUMOWANIA

Uczniowie „lepsi” mają więcej czasu na odpowiedzi, ich niepełne wypowiedzi są traktowane jako intelektualny namysł i poszukiwanie, otrzymują wskazówki naprowadzające. Od uczniów gorszych oczekuje się błyskawicznych odpowiedzi, w doskonałym brzmieniu. Mają niewielkie szanse na otrzymanie podpowiedzi i pomocy.

5. PREFERENCJA ZADAŃ ROZWIĄZYWANYCH NA CZAS

Kiedy jest to jedyna forma weryfikacji wiedzy, trudno to ocenić inaczej niż zajecie ogłupiające i preferujące tylko osoby wysoko odporne na stres.

6. BŁĘDY PERSPEKTYWY I GENERALIZACJE

Im lepiej znam i lubię dane dziecko, tym lepiej je oceniam znajduje korzystniejsze dla niego argumenty. Powiększam granice tolerancji...

7. BŁĄD WZMACNIANIA NEGATYWNYCH STANÓW RZECZY

Bardziej podkreślane jest to, czego uczeń nie umie/ potrafi niż akcentowane to co potrafi, w czym jest dobry i co może jeszcze ulepszyć. W tradycyjnym stanie rzeczy uczeń coraz dokładniej wie czego nie umie/ potrafi, coraz lepiej zdaje sobie sprawę w czym jest zły; natomiast dość słabo się orientuje w czym jest dobry! Ponadto rzadko uczeń jest informowany, jak ma poprawić swoje braki. Przecież rada typu „ucz się więcej” – nie wiele pomoże! Prawdopodobnie te sytuacje uczą nas przekonań na temat naszych możliwości, umiejętności (lub co gorsze – ich braku) na całe życie. Wpływają też na samoocenę i poczucie własnej wartości.

8. NARZUCANIE WŁASNYCH KRYTERIÓW I PREFERENCJI

Na przykład narzucenie własnego stylu uczenia się, własnego obrazu świata. Szczególnym przypadkiem jest oczekiwanie, że np. prace ucznia będą miały postać, jaka nauczyciel „ma w głowie”, czyli nieujawnienie oczekiwanych kryteriów.

Nawiasem mówiąc, uczniowie z czasem znakomicie sobie radzą w odgadywaniu, czego od nich oczekuje nauczyciel i wykonują często prace „pod niego”. Być może rozwija to nieco kreatywność myślenia, ale z drugiej strony proces uczenia się to nie partyzantka i uczeń jednak powinien wiedzieć, czego od niego nauczyciel się spodziewa, aby on uczeń uzyskał dobrą ocenę.